

Almanya'daki Üçüncü Kuşak Türk Gençlerinin Sorunlarının İncelenmesi

Analyzing the Problems of Third Generation Turkish Youth in Germany

Adnan Kulaksızoğlu*

ÖZET

Bu araştırmada Almanya'da Kuzey Ren-Vestfalya'da yaşayan 15-20 yaşlarındaki üçüncü kuşak Türk gençlerinin sorunlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır.

1. Katılımcıların problem tarama listelerine verdiği cevaplara göre hangi sorunları vardır?
2. Katılımcıların Almanya'daki en önemli üç sorunu nedir?
3. Katılımcılara göre Almanya'daki diğer Türklerin en önemli problemleri nelerdir?

Araştırma tarama yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya 447 genç katılmıştır. Katılımcıların en önemli beş sorun alanı aşağıdaki gibidir.

1. Türkiye'deki yakınlarını özleme,
2. Kuran'ı anlama arzusu,
3. Annesinin Almancasının yetersiz oluşu,
4. Türkiye'de farklı algılanmaları
5. Bir almanla evlenmeyi istememeleri

Katılımcılara göre "yabancı olma, kültür farklılığı ve uyum" Almanya'da birinci sorun, Almancayı bilmeme ikinci ve Türk düşmanlığı ve ırkçılık Almanya'daki göçmen Türklerin üç önemli sorunudur. Araştırmanın sonucunda gençlerin sorunları ile ilgili çözüm önerileri tartışılmıştır.

Anahtar kelime: Almanya'daki Türk gençliği.

ABSTRACT

The aim of this research is to investigate the problems of 15-20 years old Turkish youths who live Northern Ren Vestfalya in Germany. In this research we looked for the answers of these questions:

1. According to the Problem Check List which they answered, which problems they have?
2. What are the three main problem of them?
3. According to them, what are the most important problems of other Turkish population who live in Germany?

447 young Turkish people were joined to this research and survey method was used. As a results the most important problem area of these youngsters are above;

1. To long for their relations who live in Turkey,
2. To wish understanding the meaning of Kuran,
3. Inadequate German language of their mothers,
4. In Turkey, to behave differently toward them,
5. Do not want married with a German.

According to the young people who join to this research, first problem is inadequate German language knowledge of Turks, second is racialism and third is hostility toward Turks in Germany are three main problems other Turkish people who live in Germany.

At the end of this article, discussed of the problem solving related with the young Turks.

Key Word: Turkish Youths in Germany.

* Adnan Kulaksızoğlu, Prof.Dr.,Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İstanbul

1. GİRİŞ

1960'ların başından beri Almanya'da yaşayan Türklerin 2002 yılındaki yaklaşık nüfusu 2'5 milyondur. Almanya'daki Türklerin %32'si 18 yaşın altındadır. Türk asıllı çocuk ve gençlerin 403.600'ü öğrencidir. Bu sayı bütün Almanya'daki öğrencilerin %4'ünü oluşturmaktadır. 2000'li yılların başında Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin çoğunluğu Almaya doğumludur ve Almanya'ya ilk gelen Türklerin torunlarıdır. Bu gençlerin Almanya'da yaşıyor olmaktan, Türkçe'yi ve Almanca'yı yeterince konuşamamaktan, işsizlikten, ekonomik sıkıntıdan veya içinde bulunduğu topluma uyum sağlayamamaktan dolayı sorunları olabilir. Almanya'daki Türk gençlerinin sorunlarının hangi alanlarda yoğunlaştığı ve nelere bağlı olarak değiştiği, gençlerin Almanya'daki diğer Türklerin sorunları hakkında ne düşündükleri gibi sorular merak konusudur.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin sorunlarının neler olduğunu araştırmaktır. Araştırmada aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır.

1. Katılımcıların kendilerine uygulanan Problem Tarama Listelerine verdiği cevaplara göre hangi sorunları vardır?
2. Katılımcıların Almanya'daki en önemli üç sıkıntısı nedir?
3. Katılımcılara göre Almanya'daki diğer Türklerin en önemli problemleri nelerdir?

3. Yöntem

Araştırma, tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir [1]

3.1 Örneklem

Araştırmanın örneklemini %95'ini 2002 Haziran-Temmuz aylarında Almanya'nın Essen ili ve civarındaki okullarda sekizinci ve daha üst sınıflarda okuyan Türk asıllı öğrenci oluşturmuştur. Örneklemin diğer %5'i okul dışındaki Türk asıllı gençlerdir. Araştırmaya katılan katılımcılar 447 gençtir.

Araştırma; bir Realschule, üç Hauptschule, beş Gymnasium ve sekiz Gesamtschule'de ve Essen Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir.

3.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki veri toplama aracı kullanılmıştır.

3.3 Bireysel Bilgi Anketi

Katılımcılardan bireysel özelliklerine yönelik bilgileri almak amacı ile araştırmacı tarafından hazırlanmış 15 sorudan oluşan bir ankettir.

3.4 Problem Tarama Listesi (PTS)

Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin Almanya ve Türkiye ile ilgili muhtemel sorun-yakınma ve isteklerinin yazıldığı 70 cümleden oluşan ve araştırmacı tarafından geliştirilen bir problem tarama listesidir. Cevaplayıcı cümleyi okur, eğer kendisi için bir sorun veya istek oluşturuyorsa, cevap kağıdındaki cümle numarasının yanına bir işaret koyar.

Problem Tarama Listesinin arkasında kendisinin ve Almanya'da yaşayan diğer Türklerin en önemli sorunlarının ne olduğu ile ilgili üç açık uçlu soru bulunmaktadır.

3.5 Araştırma Süreci

Araştırma, araştırmacı tarafından Almanya'nın Essen ilinde 2002 Haziran ve Temmuz aylarında yukarıda sıralanan kurumlarda gerçekleştirilmiştir.

4. Bulgular

4.1 Katılımcıların Genel Özellikleri

Araştırmaya 448 kişi katılmıştır. Katılımcıların %54'ü kız, %46'sı erkektir, %86'sı 15-20 yaşları arasında %14'ü 21 yaş ve üzerindedir. %83'ü Almanya'da doğmuştur. Katılımcıların %38'i Alman vatandaşıdır. %89'u aileleri ile yaşamakta ve %70'i çalışmamaktadır. Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu (%95'i) öğrencidir.

Katılımcıların Problem Tarama Listesi'ndeki sorun cümlelerine verdikleri cevapların dağılımları aşağıda belirtilmiştir.

70 yakınma veya problem cümlesinden oluşan tarama listesi aile, cinsellik, din-ahlak, Türkiye, gelecek-meslek, Almanya, dil ve sosyal ilişkiler konularında daha çok Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin problem veya yakınma konusu olabilecek ifadeler taşımaktadır.

447 katılımcı tarafından cevaplandırılan Problem Tarama Listesinde katılımcıların ortalama olarak işaretledikleri yakınma sayısı 16.76'dır.

Aşağıda Problem Tarama Listesindeki cümleler ve onlara verilen evet cevapları ile bu cevapların yüzdeleri görülmektedir.

CÜMLELER

		N	%
1	Ailemden para almak zorundayım	188	42
2	Sosyal toplantılarda rahat değilim	93	20.8
3	Flört edecek uygun kimse yok	97	21.7
4	Karşı cinsten randevu istemekte beceriksizim	123	27.5
5	Karşı cinse çekici gelmiyorum.	71	15.8
6	Flört etmeme izin yok	136	30.4
7	Farklı görülüyorum	112	25
8	Bazı dini inançlar kafamı karıştırıyor	156	34.8
9	Ailem beni anlamıyor	92	20.5
10	Ailemle anlaşamıyorum	53	11.8
11	Kendimi Türk hissetmiyorum	75	16.7
12	Türk kültürünü bilmiyorum	53	11.8
13	Türkiye’de farklı algılanıyorum	233	52
14	Almanya’daki Türkler geri kafalı	122	27.2
15	Bir Türk’le evlenmeyi düşünmüyorum	91	20.3
16	Ailem beni ibadete zorluyor	26	5.8
17	Bana dini ayrımcılık yapıyorlar	64	14.3
18	Bana etnik ayrımcılık yapıyorlar	71	15.8
19	Bir meslek seçmeliyim	210	46.9
20	Almanca kelime hazinem çok dar	65	14.5
21	Almanların grubuna giremiyorum	44	9.8
22	Alman vatandaşı olmak istiyorum	102	22.8
23	Ailem Alman kültürüyle uyumuyor	142	31.7
24	Keşke Almanya’ya gelmeseydim diyorum	105	23.4
25	Almanlar tarafından dışlanıyorum	55	12.3
26	Bir ek işe ihtiyacım var	113	25.2
27	Karşı cinsle sorunlarım var	50	11.2
28	Uygun bir eş bulabileceğim miyim	81	40.4
29	Bazı ahlak sorunları kafamı karıştırıyor	128	28.6
30	Kuran’ı anlamak istiyorum	265	59.2
31	Ailem geri kafalı	51	11.4
32	Gece çıkmama izin verilmiyor	161	35.9
33	Çok az sosyal hayatım var	80	17.9
34	Kenarda bırakıyorum	30	6.7

EVET

35	Çok yalnızlık duyuyorum	73	16.3
36	Kendimi Alman toplumuna ait hissetmiyorum	190	42.4
37	Alman kültürünü bilmiyorum	103	23
38	Bir Alman’la evlenmeyi düşünmüyorum	217	48.4
39	Almanları sevmiyorum	97	21.7
40	Almanca yazılı ifadem zayıf	84	18.8
41	Evde daha çok serbestlik istiyorum	88	19.6
42	Ailem çok çalışıyor	147	32.8
43	Karşı cinsle ne kadar ileri gitmeli bilmiyorum	59	13.2
44	Aşağılık duygusu duyuyorum	28	6.3
45	Cinsel hastalıklardan korkuyorum	185	41.3
46	Uyuşturucu kullanıyorum	28	6.3
47	Sigara içiyorum	113	25.2
48	Alkol (içki) içiyorum	97	21.7
49	Başım kanunlarla derde giriyor	34	7.6
50	Kötü bir alışkanlığı yenemiyorum	71	15.8
51	Türkçem yeterince iyi değil	105	23.4
52	Ailemde dil yetersizliği var	97	21.7
53	Kardeşlerimle aramızda dil yetersizliği var	39	8.7
54	Annemin Almanca’sı yetersiz	243	54.7
55	Babamın Almanca’sı yetersiz	111	24.8
56	Süratli okuyamıyorum	74	16.5
57	Gelecekte korkuyorum	136	30.4
58	Türkiye’deki yakınlarımı özledim	318	71
59	Evden ayrılmak istiyorum	62	13.8
60	Kişisel problemlerim var	82	18.3
61	Türkiye’ye dönmek istiyorum	129	28.8
62	Türkiye’ye dönmek istemiyorum	164	36.6
63	Ailem Türkiye’ye dönmek istiyor	103	23
64	Türkiye’yi merak ediyorum	149	33.3
65	Türkiye’de askerlik yapmak istemiyorum	83	18.5
66	Almanlara karşı korunmak istiyorum	65	14.5
67	Almanya’da suç işledim	28	6.3
68	Almanlar Hıristiyanlık propagandası yapıyorlar	63	14.1
69	İkinci sınıf insan gibi davranıyorlar	143	31.9
70	Almanlar Türklerle çıkmak istemiyor.	71	15.8

4.2 Katılımcıların “Almanya’daki En Önemli Üç Sıkıntınızı Anlatır Mısınız?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Katılımcılara verilen Problem Tarama Listesinin yanında açık uçlu olarak “Almanya’daki en önemli üç sıkıntınızı anlatır mısınız? Sorusu yöneltilmiş ve bu soruya birinci, ikinci ve üçüncü sırada verilen cevaplar incelenmiştir.

Katılımcıların %26’sı (116 kişi) bu soruyu cevaplandırmamıştır.

Birinci sırada, en sıklıkla ifade edilen sorun “yabancı olma, kültür farklılığı ve uyum” sorunudur. 125 katılımcı (%28’i) bunları en önemli sorun olarak görmektedir.

İkinci sırada yazılan sorun “yabancı dil ile ilgilidir. Bu 332 cevaplayıcının 38’i tarafından (%9’u) ifade edilmiştir.

Üçüncü sırada önemli görülen sorun “ırkçılık ve Türk düşmanlığı ile ilgilidir. Bu sorun da 332 cevaplayıcının yalnızca 36’sı (%8’i) tarafından dile getirilmiştir.

Katılımcılara sorulan bir diğer açık uçlu soru “size göre Almanya’daki diğer Türklerin en önemli problemleri nelerdir?” sorusuydu. Bu soruyu katılımcıların 347’si cevaplandırmıştır. Katılımcılara göre Türklerin ilk üç sıradaki sorunları şu şekildedir:

Birinci sırada en sıklıkla ifade edilen sorun “Almanca bilmeme” sorunudur. Katılımcıların 147’si (%42’si) diğer Türkler için bunu en önemli sorun olarak görmektedir.

İkinci sırada en sıklıkla ifade edilen yabancı olma, kültür farklılığı ve uyumla ilgili sorunlardır. 347 cevaplayıcının 93’ü (%27’si) bunu Almanya’daki diğer Türkler için önemli görmektedir.

Üçüncü sırada önemli görülen “işsizlik” sorunudur. 347 katılımcının 30’u (%9’u) diğer Türkler için işsizliğin en önemli sorun olduğunu düşünmektedir.

Son olarak katılımcılara “Problem Tarama Listesi ve arkasındaki açık uçlu soruları da işaretlemekten hoşlandınız mı?” sorusu yöneltilmiş ve bunu cevaplayanların 415 katılımcının %84’ü, (toplam katılımcını %79’u) bunu “evet” olarak cevaplandırmıştır.

5. TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1 Katılımcıların Problem Tarama Listesine Verdikleri Cevapların Tartışılması

Katılımcılara Almanya’da yaşayan Türk gençleri için problem veya yakınma konusu olabilecek 70 cümle verilerek, bunlar arasında kendileri için yakınma olabilecek ifadeleri işaretlemeleri istenmiştir.

Problem Tarama Listesi’ni 447 katılımcı cevaplamıştır. Listedeki 70 problem cümlesi arasında cevaplandırma ortalaması 16.76’dir.

Genel olarak Türklerin oturdukları konutların Alman’larinkinden daha küçük ve daha az kaliteli olduğu bildirilmektedir[2]. Almanya’da Alman hane başına düşen nüfus 2.3 kişiyken, Türklerin Almanya’da hane başına düşen nüfusu 4.1 kişiden oluşmaktadır [3] Türk ailelerinin kalabalıklığı, evlerde alan darlığına sebep olmakta, dar mekanlarda yaşayan bireyler bu yönden engellenmişlik duygusu ve gerginlik yaşamaktadır. Bu da çocuklarına karşı hoşgörüsüzlük doğurmaktadır. Kendilerine ait odası olmayan çocukların özel yaşamlarının kısıtlandığı ve iyi ders çalışmadıkları bildirilmektedir [4].

5.2 Katılımcıların Problem Tarama Listesinde İşaretledikleri Sorun Ve Yakınmalarının Tartışılması

Burada listedeki yakınma, problem veya isteklerin katılımcıların %10’u ve daha azı tarafından işaretlenenlerle, katılımcıların %30 ve daha çoğu tarafından işaretlenenler tartışılacaktır.

“Ailem beni ibadete zorluyor”, “Almanların grubuna giremiyorum”, “Kenarda bırakıyorum”, “Aşğılık duygusu duyuyorum”, “Uyusturucu kullanıyorum”, “Kardeşlerimizde aramızda dil yetersizliğı var”, “Almanya’da suç işledim”, yakınları %10 ve altında bir oranda işaretlenmiştir. Özellikle Almanya’daki Türk gençlerinin uyusturucu kullanımı ve bir suça iştiraki ile ilgili ipucu vermesi açısından bu sorulara verilen cevaplar dikkate değer.

Katılımcıların %47’si “Bir meslek seçmeliyim”, %40’ı “Uygun bir eş bulabilecek miyim?”, %30’u da “Gelecekte korkuyorum” yakınmalarını işaret etmişlerdir. Büyük çoğunluğu 15-20 yaşları arasında bulunan katılımcıların gelecekle ve mesleklerle ilgili kaygı taşıdıkları görülmektedir. Bu konudaki sorunlar Türkiye’de yaşayan Türk gençlerinin sorunlarıyla örtüşmektedir. 17 yaş grubundaki gençlerle yaptığımız araştırmalarda gelecek, meslek ve eğitimle ilgili sorunlar ilk sırada yer almıştı [3].

Katılımcıların önemli bir kısmı da (%42’si) “Kendimi Alman toplumuna ait hissetmiyorum”, %48’i “Bir Almanla evlenmeyi düşünmüyorum” ve %32’si “İkinci sınıf insan gibi davranmıyorlar” ifadelerini onaylamaktadır. Bu sonuçlar üçüncü nesil ve çoğu Almanya’da doğmuş Türk gençlerine aittir. Üçüncü kuşak Türk gençlerinin bir kısmının Alman toplumu ile uyumlarında sorun olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %32’sinin “Ailem Alman kültürüyle uyumuyor” ve %54’ünün “Annemin Almanca’sı yetersiz” yakınmaları da bu uyumsuzlukla ilgili ipuçları vermektedir.

Üçüncü nesil Türk gençlerinin %42'sinin kendisini Alman toplumuna ait hissetmemesinin arkasında yatan nedir? Allensberg Kamuoyu Araştırmaları Enstitüsü'nün bir araştırmasına göre, Almanların %37'si yabancılara kötü davranıldığı görüşündedir. %38'i yabancılardan Alman vatandaşlığına geçişinin kolaylaştırılmasına karşı çıkmıştır. Araştırmaya katılan Almanların %50.5'i çifte vatandaşlığa "hayır" demektedir, %33'ü Göçmen yasasının çıkmasını istememektedir [4]. 83 milyonluk Almanya 7.5 milyon göçmen barındırmasına rağmen Almanya göçmen ülkesi olduğunu kabul etmemektedir. Bir kısım Almanların göçmenlere, bu arada ülkelerindeki Türklere yönelik önyargıları vardır. Dietrich Schlegel, (1998:237) "Avrupalı olarak bizler, eski ve yeni Türkiye'yi aynı kefeyle koyup, geliştirdiğimiz kaba ve saf İslam imajı nedeni ile kendimizi tehdit altında hissediyoruz" demektedir [5].

Almanlar tarafından dışlanma Türklerin içe kapanma eğilimlerini de arttırmaktadır.

Gettolaşma Türklerin dışlanmaya karşı birbirleri ile dayanışmaya arttırmak amacı ile tercih ettikleri bir yerleşme biçimidir. Getto düşük toplumsal konumlu göçmenlerin kalabalık olarak yaşadığı özel farklılaşmış mekanlardır. Gettolardaki Türklerin benzer özellikleri ön plana çıkmakta ve Alman toplumunun Türklere karşı oluşan ön yargıları arttırmaktadır. Ön yargılar grupların dışlanmasına yol açmaktadır [6]. Türk göçmenler buralarda yoğun ilişkiler yaşamakta, serbest zaman etkinliklerinde, izledikleri basın yayın kuruluşlarında arkadaşlarının seçiminde daha çok kendi kültürüne yönelik davranışlar göstermektedir [7].

Şen'e göre Türkler Almanya'da gün seçtikçe kapalı bir azınlık durumuna gelmektedir. Bir çok Türk eğlence yeri, spor kulübü, hemşehri dernekleri kurmakta ve camii derneklerine yönelmektedir. Türkler evlerinde Türkçe video izleyerek, uydu antenleri ile Türk televizyon kanallarını alarak Anavatanları ile olan hasretlerini gidermektedirler. Almanya'daki Türkçe gazetelerin günlük satışları 200 bini geçmiş durumdadır [8]. Almanya'da Türkçe yayınlanan yedi günlük gazete, bir haftalık ve bir aylık dergi ile Türkler arasında bir iletişim ağı kurulmuş bulunmaktadır [9].

Almanya'da yaşayan Türklerin bir kısmının Almanlar tarafından dışlanmasını Türklere ait sebepleri de vardır. Almanya'da yaşayan Türklerin bir kısmının temel eğitimini bitirmeden ve meslek eğitimi almadan hayata atılması ve nitelik gerektirmeyen kirli-paslı işlerde, düşük ücretlerle çalışması yaşam kalitesini düşürmekte ve bu da Almanlar tarafından olumsuz algılanmaktadır. Türklerin bir kısmının giyim-kuşam, bazı kişisel alışkanlıkları ve benzeri nedenlerden dolayı Alman

toplumu tarafından yadırganmamaktadır. Almanya'daki Türk toplumunun saygınlık kazanması için Almanya'daki Türk aydınlarının ve onların oluşturduğu sivil toplum örgütlerinin görev ve sorumlulukları vardır.

Araştırmaya katılan Türk gençlerinin %30.4'ünün "Flört etmeme izin yok", %35.9'unun "Gece çıkmama izin verilmiyor" yakınmalarını onaylaması gençlerin aile baskısı altında olduğunu belirtirlerdir. Öyle görünür ki, Türk ailelerinin bir kısmı serbest yaşam süren ve aile kontrolünden uzak yaşayan Alman gençlerinin bazılarının olumsuz alışkanlıklar edinmesinden tedirginlik duyarak, çocuklarını bu olumsuz çevresel koşullardan korumak için baskıcı davranmaktadır. Katılımcıların %42'sinin "Ailemden para istemek zorundayım" yakınması öğrenciliği devam eden, ekonomik olarak bağımsız olmayan, ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecindeki bütün gençlerde görülebilecek doğal bir yakındır.

Katılımcıların %34.8'inin "Bazı dini inançlar kafamı karıştırıyor", %59.2'sinin "Kur'anı anlamak istiyorum", %28.6'sının "Bazı ahlak sorunları kafamı karıştırıyor" talep ve yakınmaları da Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin din ve ahlak konusunda eğitime ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Almanya 3.2 milyon Müslüman'ın yaşadığı bir ülke olmasına rağmen (Türkiye Araştırmalar Merkezi, Haziran 2002) İslam dini resmi bir din olarak tanınmamakta, bu yönden dini bayramlarda tatil yapma, İslami usullere göre et kesme, din dersi verme gibi konularda sorunlar yaşanmaktadır, (TÜDEK). Almanya'da 2002 yılı itibarıyla 2.5 milyon Türk ve 700 bini diğer ülkelerden gelen 3.2 milyon Müslüman nüfusu olduğu düşünülürse ve Almanya'daki Türklerin okul çağındaki çocuklarının %4 oranında olduğu kabul edilirse, Almanya'da okul çağındaki Müslüman çocuk ve gençlerin en az %5'i Müslüman'dır.

Almanya'da Hıristiyanlık dini eğitimi kiliselerin elindedir ve kiliselerin özertir. Alman eğitim sistemine göre 14 yaşa kadar velisi, 14 yaşından sonra öğrencinin kendisi din dersine girip girmeyeceğine karar verir. Din dersine girmeyenler ahlak derslerine girerler [10].

Almanya'da yaşayan Müslüman çocukların okullarda İslam dinini bilen öğretmenler tarafından ayrıca din dersine alınması tartışmalı bir konudur. İslam dini eğitimi eyaletten eyalete değişmektedir. Örnek olarak Berlin'de İslam dini eğitimi önce dini cemaatlara verilmiş, fakat sonra hukuki sorunlar ortaya çıkmıştır. Almanlar İslam dininin eğitimi konusunda rahatsızlık duymaktadırlar. İslam eğitimi vermek üzere Alman Rektörler Konferansı ile (Hochschulrektorenkonferenz-HRK) Yüksek öğretim kurulu (YÖK) arasında Müslüman çocuklara Türk ve Alman din

öğretmeni yetiştirmek için üniversiteleri arasında işbirliği çalışması başlamıştır.

Alman eğitim sisteminin öğrencileri sorgulayan bir anlayış kazandırması Türk öğrencilerinin dini ve öğrenme talebini arttırmaktadır. Almanya'daki Türk gençlerinin yukarıda sıralanan talep ve yakınmalarının Almanya'da en yaygın Türk sivil toplum örgütü olan Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı camii derneklerinin (DİTİP) gündeminde olması gereken bir konudur.

Temel insani ve ahlaki değerlerin bütün kitaplı dinlerde aynı ve evrensel olduğu düşünülürse Almanya'daki Türk gençlerine verilecek din ve ahlak eğitiminin, onların Alman toplumu ile bütünleşmesini kolaylaştıracağı söylenebilir.

Katılımcıların %52'si "Türkiye'de farklı algılanıyorum", %36.6'sı "Türkiye'ye dönmek istemiyorum", %33'i de "Türkiye'yi merak ediyorum" ve %71' de "Türkiye'deki yakınmalarımı özleyorum" ifadelerini onaylamıştır.

Katılımcıların %83'ü Almanya doğumludur, %8'i de 15 yıl ve daha fazla zamandır Almanya'da yaşamaktadır. Almanya'da doğan veya uzun süredir Almanya'da yaşayan Türklerin anavatanlarına döndüklerinde gösterdikleri tutum ve davranışlar bakımından, konuştukları Türkçe'nin aksanlı olması yüzünden veya dünya görüşlerinin değişik olmasından farklı algılanıyor olabilir. Hem Almanya'da hem de Türkiye'de farklı algılanmak Almanya'daki Türkler için bir hoşnutsuzluk sebebidir. Almanya'dan gelen Türklerin "paralı" insanlar olarak düşünülmesi de , onlar için rahatsızlık vericidir.

Türkiye'ye dönmek istemeyen %36.6'lık bir kesime karşılık %28.8'lik bir grubun "Türkiye'ye dönmek istemiyorum" ifadesini onaylaması dikkati çekicidir.

Türkiye, Almanya'daki üçüncü nesil Türk gençlerinin bir kısmına göre "Ailemin geldiği yer" olarak görülmekte ve %33.3'ü "Türkiye'yi merak etmektedir" Bu ifadenin arakasında katılımcıların tarihi, kültürel ve turistik olarak Türkiye'yi daha iyi tanımak istediği yatmaktadır.

Araştırmamıza katılan üçüncü nesil Türk gençlerinin %83 gibi büyük bir çoğunluğu Almanya doğumlu olduğu halde , %71'i "Türkiye'deki yakınlarımı özleyorum", ifadesini onaylamıştır. Bu Türk toplumdaki aile bağlarının ve akrabalık ilişkilerinin güçlü oluşunu göstermektedir. Katılımcı gençlerin %41.3'ü "Cinsel hastalıklardan korkuyorum" yakınmasını belirtmiştir. Almanya, Türkiye'ye göre kız-erkek ilişkilerin daha serbest ve rahat yaşandığı, gençlerin aktif cinsel eylemlere daha erken yaşta başladıkları bir ülkedir. Cinsel ilişki yoluyla bulaşan hastalıkların giderek yaygınlaşması ve bazı hastalıkların tedavisinin olmaması, aktif cinsel

yaşam süren gençleri korkutmaktadır. Bu bulgu Almanya'daki Türk gençlerin cinsel eğitim ve yönlendirmeye ihtiyacı olduğuna bir işarettir.

5.3 Katılımcıların "Almanya'daki En Önemli Üç Sıkıntınızı Anlatır Mısınız?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Tartışılması

Katılımcılara verilen Problem Tarama Listesi'nin arkasındaki "Almanya'daki en önemli üç sıkıntınızı anlatır mısınız?" sorusunu katılımcıların %26'sı (116 kişi) cevaplandırmamıştır. Bu oran , katılımcıların Almanya'da olmaktan dolayı bir sorun yaşamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Bu açık uçlu soruyu cevaplandıranların birinci, ilk üç sırada en fazla dile getirdikleri sorunlar şöyle sıralanabilir: "yabancı olma" duygusu, kültürel farklılık ve uyum 125 katılımcı (%28) bunları en önemli sorun olarak ilk sıraya yazmıştır.

Yabancı olma ve yabancılaşma duygusu bir göçmende ortaya çıkabilecek duygulardan biridir. Bundan başka yalnızlık duygusu, boşluk duygusu, özlem duygusu gibi duygular göçmenlerde görülebilir, (Göhler Tarihsiz). Ancak yabancı olmayı sorun olarak gören katılımcıların %83'ünün Almanya doğumlu olması ve doğdukları ülkede kendilerini hala yabancı olarak görmeleri düşündürücüdür. Almanya doğumlu Türk gençlerinin Almanya'da yabancı olmayı sorun yapmalarının birçok nedeni olabilir. Bir Alman araştırmacının (Goldenberg, 2000) Kuzey Ren Vesfalya'da yaşayan Türk gençleri üzerinde yaptığı araştırmadaki bulgular Türk asıllı gençlerin bir kısmını yabancı olmayı sorun olarak görmelerini açıklayabilir. Goldenberg'e göre [11], Almanya'daki Türklerin üçte biri işte ve okulda Almanların kendilerine eşitsiz davrandığını düşünmektedir. Almanya'daki Türk üniversite öğrencileri kendileri ile aynı düzeydeki Alman arkadaşlarının kendilerinden daha iyi notlar aldığı görüşündedir. Ayrıca Türk üniversite öğrencilerinin %60'ı Alman yaşatlarının mesleğe girişlerinin daha kolay olduğunu düşünmektedir. Buna göre Almanya'daki Türk üniversite öğrencilerinin temel problemi Alman toplumu tarafından reddedilmektir [12].

Bir başka araştırmada, Almanya'da iş başvurusunda bulunan Türklere ayrımcılık yapıldığı belirlenmiştir. Alman ve Türk adaylar aynı işe başvurduğu halde Türklere Almanlarla eşit olmayan muamele yapılmakta ve telefonla iş başvurusunda bile Alman aday anlamlı bir biçimde Türk adaya tercih edilmektedir. Türklere karşı yapılan bu ayrımcılık en çok hizmet sektöründe ve küçük işletmelerde görülmüştür [8]

Goldenberg'in araştırmasına göre Türk gençlerinin %59'u Almanlarla daha çok sosyal temas yapmayı arzulamaktadır ve Türk gençleri

Almanlardan “siz bizdensiniz” işaretini beklemektedir [11].

Batı Almanya'daki Misafir işçi çocukları ile ilgili bir araştırma yapan Roufi'ye (1981) göre Alman içiler yabancılarla ve onların aileleri ile ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar. Yüksek eğitilmiş olanlar yabancılar karşı ön yargılıdır. Yüksek tahsilli Almanların %40'ı bir yabancıdamatları olmasını reddetmekte, %30'u ise bir işveren olarak yabancı işçi çalıştırmayı kabul etmemektedir. Misafir işçilerin yalnızca %20'sinin Almanlarla sosyal teması vardır, %15'i bir sosyal kulübün üyesidir. %23'ünün bir Alman kız arkadaşı vardır, %27'si bir dil okuluna gitmektedir ve %63'ü bir Alman aile ile asla bir arada olmamıştır. %62'si nadiren veya hiçbir zaman bir Alman gazetesi almamıştır [13].

İkinci sıklıkla dile getirilen sorun “dil sorunu” olarak yazılmıştır. Araştırmamıza katılan Türk asıllı gençlerin kendi değerlendirmelerine göre dörtte biri Almanca'yı çok iyi bildiğini, %55'i iyi düzeyde, %20'si de orta düzeyde bildiğini söylemişti. Almanca'yı yeterince iyi konuşmamasının yanında aksanlı konuşmak da bir sorun olarak görülebilir.

Roufi'ye göre [13], yabancı çocuklarının telaffuzlarının zayıflığı ve duygularını ve deneyimlerini Almanca anlatmadaki eksiklik onların grubun dışında biri olarak algılanmalarına sebep olmaktadır. İletişimdeki bu soyutlanma yabancı çocukların Alman çocuklarla yalnızca sınıfta beraber olma sorununu doğurmaktadır. Bu da ayrıma ve klikleşmeye sebep olmaktadır.

Üçüncü sıklıkla yazılan sorun ırkçılık ve Türk düşmanlığı sorunudur. Katılımcıların %8'i bunu birinci sorun olarak görmektedir. Bir araştırmaya göre Türk gençlerinin %78.3'ü yabancı düşmanlığı ile mücadele edilmesinin çok önemli olduğunu kabul etmektedir [11]. Bu konu son yıllarda gündemde olmasa bile Türk gençleri Türk olarak zaman zaman düşmanca davranışlarla karşılaştıklarını bildirmişlerdir. 1991-1995 yılları arasında Türklere yönelik yabancı düşmanlığı yapılan olayların sayısı 21.442'idi ve bunların sadece %27'si aydınlatılabilmektedir [14].

6. ÖNERİLER

1. Alman makamları; eyalet yönetimleri, belediyeler, vakıf ve sivil toplum kuruluşları Türklerin sağlık, eğitim psikolojik sorunlar, meslek seçimi, emeklilik ve benzeri konularda aydınlatılması için danışmanlık merkezleri oluşturmuştur. Bu merkezlerde çoğu halde bir Türk psikolog pedagog veya sosyal hizmet uzmanı bulunmakta ve danışanlara ilgili konularda rehberlik yapmaktadır. Bu merkezlerde, yapılan hizmetleri tanıtan ve çeşitli konularda aydınlatıcı bilgiler içeren

Türkçe kitap ve broşür de bulmak mümkündür. Alman makamlarının Türk toplumunun uyumunu arttırmak ve sorunlarını azaltmak için gerçekleştirdiği bu hizmetleri azımsamak mümkün değildir. Alman makamları tarafından sunulan bu hizmetlerin Türk toplumunca yeterince bilindiği ve yararlanıldığı söylenemez. Türk sivil toplum kuruluşlarının bu hizmetleri tanıtılması ve ihtiyacı olan Türkleri ilgili merkezlere yönlendirmesi faydalananları arttıracaktır.

2. Almanya'daki Türklerin kurduğu 3000'den fazla Türk derneği vardır. Bu dernekler farklı etnik, mezheple ilgili, ideolojik veya siyasal amaçlar taşımaktadır. Almanya'daki Türk toplumu çeşitli yerel farklılıklarla bölünmüş ve iç bütünlüğü olmayan bir görünüş sergilemektedir [9]. Almanya'daki Türklerin ortak amaç ve çıkarları doğrultusunda birleşmiş, Türk hak ve menfaatlerini savunan ve geniş Türk grubunun desteğini alan sivil toplum örgütlerine ihtiyaçları vardır.
3. Almanya'daki Türklerin uyumunun sağlanması onların eğitsel, mesleki ve dile ait sorunların giderilmesine büyük ölçüde bağlıdır. Bütün bunlar iyi örgütlenmiş ve sosyal amaçlı çalışmalar yapan sivil toplum örgütlerince gerçekleştirilebilir. Türk derneklerinin çatı örgütlerinin daha işlevsel duruma gelmesi ve yeniden örgütlenerek Almanya'daki Türklerin saygınlığını artırıcı çalışmalara yönelmesi gerekir.
4. Almanya'da yaşayan Türk toplumunun Alman toplumu ile aralarındaki sosyal temasın artırılması ve Türklerin sosyal, kültürel ve dini özellikler yönünden kendilerini Almanlara tanıtmaları gerekir. Bu Alman toplumundaki Türklere ait olumsuz önyargılarının azalmasını sağlayabilir. Sosyal temasın artırılması, Türklerin kendilerindeki yabancılik duygusunu yenmelerine ve Alman toplumunun bir parçası gibi görmelerine sebep olacaktır. Taraflar arasındaki sosyal temasın sıklaşması topluma uyumunun da ön şartıdır.

KAYNAKLAR

1. Karasar, N. “Bilimsel Araştırma Yöntemi”, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s:77-81(1991)
2. Özkara, S. “Türkische Migranten in der Bundesrepublik Deutschland, Federal Almanya'da Türk Göçmenleri”, Köln, Önel-Verlaeg,s:65-66 (1990), .
3. Şen, F. ve Diğerleri. 1996 “Almanya'daki Türkiye”. Ankara: Ümit Yayıncılık, s:30.
4. Kulaksızoğlu, A. 1985 “Ergen-Aile Çatışmaları İle Annelerin Tutumla Arasındaki İlişki ve Ergenin Problemleri”, Basılmamış Doktora

Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, s:187

5. Pişkinsüt, S. 1998 “Was İst Ein Desutsher? Was İst Ein Türke? Alman Olmak Nedir? Türk Olmak Nedir?” Deutsch-Türkisches Symposium 1997. Edition Körber-Stiftung s:310.
6. Dietrich S. 1999 “Grenzfall Europa/Avrupanın Eşiğinde”. Deutsch-Türksches Symposium 1998 /Türk-Alman Sempozyumu, s:327, 1998. **Edition Körber-Stiftung Hamburg.**
7. Köksal, 1986 “Refah Toplumunda Getto ve Türkler”. İstanbul: **Teknografik Matbaacılık**, s:43.
8. Keyder, Ç. and Aksu K A. 1998 “External Labour Migration from Turkey and Its Impact” Canada. IDRC .April s:144.
9. Kastoryano, Riva. 2000 “Kimlik Pazarlığı”, İstanbul: **İletişim Yayınları**, s:191.
10. TÜDEK e.v. “Güney Bavyerra Türk Dernekleri Koordinasyon Kurulu Raporu”, (tarihsiz).
11. Coşkun, H. ve Ağdemir, S. 1998 “Türkiye ve Almanya’da Eğitim Tartışmaları” (Ed. Wulf Schonbohn) Ankara: **Hacettepe-Taş**, s:10
12. Göhler, G. “Batı Almanya’daki Yaşayan ve Çalışan Türklerin Sağlık Yönünden Konumları ve Sorunları”. (tarihsiz)
13. Goldenberg, A. 2000 “Kuzy Ren Vestfalya Eyaletlerinde Türk Gençliği.” Türkiye ve Avrupa’da Gençlik TDV-Türk Demokrasi Vakfı, **Konrad Adenauer Vakfı** Ankara. S:23.
14. Şen, F. 1998 “Türk Göçmenlerinin Bugünkü Durumu” Yaban Sılan Olur. Türkiye’den Almanya’ya Göçün Tarihi. Essen Klartext Verlag, s:376.
15. Raoufi, S. 1981 “The Children Of Guest-Workers In The F.R. Germany: Maladjustment And Its Effects On Academic Performance”, In Educating Immigrants (Ed: Bhatnagar Joti) London: Croom Helm Ltd., s:117-122.